

Ενότητα 9η Η Καλλιπάτειρα

Κατὰ δὲ τὴν ἐς Ὀλυμπίαν ὁδὸν
ἔστιν ὄρος πέτραις ὑψηλαῖς
ἀπότομον,
Τυτταῖον καλούμενον.
Κατὰ τούτου τὰς γυναῖκας Ἡλείους
ἔστιν ὠθεῖν νόμος,
ἦν φωραθῶσιν ἐς τὸν ἀγῶνα
ἐλθοῦσαι τὸν Ὀλυμπικὸν
ἢ καὶ ὅλως ἐν ταῖς ἀπειρημέναις σφί-
σιν ἡμέραις διαβάσαι τὸν Ἀλφειὸν.
Οὐ μὴν οὐδὲ ἀλῶναι λέγουσιν
οὐδεμίαν,
ὅτι μὴ Καλλιπάτειραν μόνην,
ἢ ὑπὸ τινων καὶ Φερενίκη καλεῖται.

Αὕτη προαποθανόντος αὐτῆ τοῦ
ἀνδρός,
ἐξεικάσασα αὐτὴν τὰ πάντα ἀνδρὶ
γυμναστῆ,
ἦγαγεν ἐς Ὀλυμπίαν τὸν υἱὸν μαχοῦ-
μενον·
νικῶντος δὲ τοῦ Πεισιρόδου,
τὸ ἔρυμα ἐν ᾧ τοὺς γυμναστὰς
ἔχουσιν ἀπειλημένους,
τούτο ὑπερπηδῶσα ἡ Καλλιπάτειρα
ἐγυμνώθη.
Φωραθείσης δὲ ὅτι εἶη γυνή,
ταύτην ἀφιᾶσιν ἀζήμιον
καὶ τῷ πατρὶ καὶ ἀδελφοῖς αὐτῆς καὶ
τῷ παιδί αἰδῶ νέμοντες
ὑπῆρχον δὴ ἅπασιν αὐτοῖς
Ὀλυμπικαὶ νῖκαι-
ἐποίησαν δὲ νόμον ἐς τὸ ἔπειτα ἐπὶ
τοῖς γυμναστικοῖς
γυμνοῦς σφᾶς ἐς τὸν ἀγῶνα
ἐσέρχεσθαι.

Στην οδό που οδηγεί στην Ολυμπία
υπάρχει ένα απόκρημνο βουνό με ψηλο-
ύς βράχους,
που ονομάζεται Τυτταῖο.
Υπάρχει νόμος στους Ηλείους απ' αυτό
να πετούν τις γυναίκες,
αν αποκαλυφθούν να έχουν έρθει στο
χώρο της Ολυμπίας
ή και γενικά να έχουν περάσει τον Αλφειό
κατά τις απαγορευμένες γι' αυτές μέρες.
Και λένε ότι δεν πιάστηκε καμιά

παρά μόνο η Καλλιπάτειρα,
η οποία από μερικούς ονομάζεται και Φε-
ρενίκη.
Αυτή, επειδή είχε πεθάνει νωρίτερα ο σύ-
ζυγός της,
αφού μεταμφιέστηκε εντελώς σε άντρα
γυμναστή
έφερε στην Ολυμπία το γιο της για να α-
γωνιστεί·
μόλις, λοιπόν, νίκησε ο Πεισιρόδης,
το φράκτη με τον οποίο έχουν τους γυμ-
ναστές περιορισμένους
καθώς τον πηδούσε η Καλλιπάτειρα έμει-
νε γυμνή.
Αν και αποκαλύφθηκε ότι ήταν γυναίκα,
την άφησαν ατιμώρητη,
αποδίδοντας σεβασμό και στον πατέρα
της και στα αδέρφια της και στο γιο της
γιατί είχαν νικήσει όλοι στους Ολυμπιακο-
ύς Αγώνες
θεσμοθέτησαν όμως νόμο για τους γυμ-
ναστές στο εξής
να μπαίνουν γυμνοί στους αγώνες.

Παυσανίας, Ἑλλάδος Περιήγησις 5.6.7-8 (διασκευή)

Νοηματική απόδοση κειμένου

Στο κείμενο αυτό ο Πausanias αφηγείται τι όριζε ο κανονισμός των Ηλείων για τις γυναίκες κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων και την είσοδο της Καλλιπάτειρας στο χώρο, όπου τελούνταν οι αγώνες. Στο δρόμο με κατεύθυνση την Ολυμπία, μας λέει ο συγγραφέας υπάρχει το απόκρημνο βουνό Τυπαίο, όπου οι Ηλείοι έριχναν τις γυναίκες που τυχόν έρχονταν στους Ολυμπιακούς αγώνες, αλλά και στην περίπτωση που περνούσαν τον Αλφειό ποταμό σε μέρες που απαγορευόταν. Έτσι καμιά γυναίκα δεν ήρθε στους απαγορευμένους χώρους παρά μόνο η Ροδίτισσα Καλλιπάτειρα. Αυτή μετά το θάνατο του άνδρα της μεταμφιέστηκε σε άνδρα γυμναστή και έφερε το γιο της Πεισίροδο να αγωνιστεί στην Ολυμπία. Ύστερα από τη νίκη του γιου καθώς πηδούσε πάνω από το φράχτη, που περιόριζε το χώρο των γυμναστών, γυμνώθηκε και φάνηκε ότι ήταν γυναίκα. Όμως κανένας δε ζήτησε την τιμωρία της από σεβασμό στον Ολυμπιονίκη πατέρα της (το Διαγόρα), στα αδέρφια της και στο γιο της που κι αυτοί ήταν Ολυμπιονίκες. Ύστερα από αυτό οι Ηλείοι έκαναν κανονισμό ο οποίος όριζε ότι οι γυμναστές θα μπαίνουν στον αγώνα γυμνοί, για να φαίνονται αν είναι άνδρες ή γυναίκες.

Γραμματική

Οι μετοχές χωρίζονται σε 3 κατηγορίες:

- α) **επιθετικές**
- β) **κατηγορηματικές**
- γ) **επιρρηματικές**

- α) Είναι έναρθρες (έχουν άρθρο) και μεταφράζονται με το **που, ο οποίος**.
- β) Μεταφράζονται με το **να**.
- γ) Χωρίζονται σε έξι κατηγορίες. Έτσι έχουμε τις:

1. **χρονικές**
2. **αιτιολογικές**
3. **υποθετικές**
4. **εναντιωματικές**
5. **τελικές**
6. **τροπικές**

Όταν λοιπόν, εμείς έχουμε να χαρακτηρίσουμε μια επιρρηματική μετοχή φέρνουμε κοντά τη μετοχή με το ρήμα και προσπαθούμε να καταλάβουμε το είδος της δευτερεύουσας πρότασης που η μετοχή έχει αντικαταστήσει. Πέρα από το ρήμα που παίζει τον πρώτο ρόλο για το χαρακτηρισμό μιας μετοχής αρκετά μας βοηθάνε και ορισμένα τυπικά χαρακτηριστικά όπως:

- (α) Οι μετοχές σε χρόνο **ΕΝΕΣΤΩΤΑ** είναι κατά πάσα πιθανότητα **ΤΡΟΠΙΚΕΣ**.
- (β) Οι μετοχές σε χρόνο **ΑΟΡΙΣΤΟ** είναι κατά πάσα πιθανότητα **ΧΡΟΝΙΚΕΣ** ή **ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ**.
- (γ) Οι μετοχές σε χρόνο **ΜΕΛΛΟΝΤΑ** είναι **ΤΕΛΙΚΕΣ**.
- (δ) Όταν μια μετοχή έχει κοντά της κάποιο χρονικό επίρρημα θα είναι κατά πάσα πιθανότητα **ΧΡΟΝΙΚΗ**.
- (ε) Όταν μια μετοχή έχει κοντά της το *καίτοι* ή το *καίπερ* θα εξετάζουμε μήπως είναι **ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΗ**.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ: Κανονικά μια μετοχή έχει ως υποκείμενό της το υποκείμενο, το αντικείμενο ή μια δοτική προσωπική του ρήματος. Σ' αυτή την περίπτωση η μετοχή χαρακτηρίζεται συνημμένη. Διαφορετικά, όταν η μετοχή βρίσκεται σε γενική πτώση, δεν αναφέρεται σε κανέναν όρο του ρήματος και ονομάζεται **ΑΠΟΛΥΤΗ**. Οι απόλυτες μετοχές ως προς το είδος τους είναι επιρρηματικές.

1. Στις επόμενες προτάσεις να βρείτε το είδος της συνημμένης επιρρηματικής μετοχής:

- α. Ἦλθον ὀλίγα ἔχοντες χρήματα.
- β. Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο πορευσόμενοι εἰς Κόρινθον.
- γ. Ξενοφῶν συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς ἔλεξε τοιάδε.
- δ. Ταῦτα δρᾶσας συμμάχους ἔξεις (=θα ἔχεις) θεούς.
- ε. Τὸ δίκαιον ἔχοντες σύμμαχον ἐνίκων (=νικούσαν).
- στ. Ὀλίγοι ὄντες ἐνίκησαν.
- ζ. Ἀριστείδης δίκαιος ὦν ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ πλήθους.

2. Να βρείτε και να χαρακτηρίσετε τις μετοχές (επιθετικές, κατηγορηματικές, επιρρηματικές):

- Ἦδομαι ὑφ' ὑμῶν τιμώμενος.
- Ξέρξης εἶδεν ἀρτεμισίαν μαχομένην.
- Ἀγησίλαος προσέπτατεν αὐτοῖς τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι.
- Ὁ λέγων τοῦτο ψεύδεται.
- Ἦλθεν οὗτος κλέψων τὰ ἐρίφια.
- Θεοῦ θέλοντος ταῦτα ποιήσομεν.
- Ἦλθεν τρέχων ἐκ Μαραθῶνος.
- Ἀδικίαν ἐπράξατε λύσαντες τὰς σπονδὰς.
- Οἱ δικασταὶ ἤκουσαν τῶν μαρτύρων λεγόντων.
- Οὐκ αἰσχύνομαι μανθάνων καίτοι γέρων ὦν.
- Κλέαρχος πέμπων ἄγγελον ἔλεγεν θαρρεῖν.
- Διωκόμενοι ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐπορευόμεθα διὰ τοῦ πεδίου.
- Αἰσχύνομαι οὐ βοηθήσας.
- Θηβαῖοι λύσαντες τὰς σπονδὰς ἐστράτευσαν ἐπὶ Πλάταιαν.
- Ἐγὼ εἰμι αἴτιος τῶν ὑπὸ τῶν Μήδων ποιουμένων.
- Εἰσήλθετε ὑμεῖς καίπερ οὐκ ἐπιτρέποντος τοῦ νόμου.
- Οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐπαύσαντο τὰς πόλεις πολιορκοῦντες.
- Ἦλθον κρυφίως κλέψοντες τὸν ἵππον.

- Ἐβούλετο ἐντυχεῖν τοῖς γεγραφοῖσιν.
- Ἦρπαζον οἱ Πέρσαι ὡς ἤδη πάντα νικῶντες.

3. Να βρείτε τις συνημμένες και απόλυτες επιρρηματικές μετοχές των παρακάτω παραδειγμάτων και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας:

- α) Οὔσης δὲ στενῆς τῆς εἰσόδου οἱ Ἀθηναῖοι ἵππους τε ἑβδομήκοντα ἀπολλύουσι (=εξοντώνουν) καὶ τῶν ὀπλιτῶν οὐ πολλούς.
- β) Ἦλθον ὀλίγα ἔχοντες χρήματα.
- γ) Τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων (= αδρανούντων) ἀναστὰς αὐτῶν κατηγοροῦν.
- δ) Κατηγοροῦσιν τινες ἡμῶν ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευομένων.

4. Στις επόμενες προτάσεις να βρείτε το είδος της μετοχής και το ρήμα από το οποίο εξαρτάται:

- α. Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὦν.
- β. Οὐκ αἰσχύνεται ταῦτα λέγων.
- γ. Ἡ ψυχὴ ἄρχεται ἀπολείπουσα τὸ σῶμα.
- δ. Οἱ κύκνοι οὐ κάμνουσι (=κουράζονται) μαχόμενοι τοῖς ἀετοῖς.
- ε. Οἶδα (=γνωρίζω) τοὺς θεοὺς ἀθανάτους ὄντας.
- στ. Μέννημαι (=θυμάμαι) τοιαῦτα ἀκούσας σου.

5. Να αναγνωρίσετε το είδος των υπογραμμισμένων μετοχών:

- Μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὀρώσι τοὺς πρεσβυτέρους πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς.
- Ταῦτα δὲ ποιήσας ὁ Κλεόμβροτος ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς.
- Οἱ Ἀθηναῖοι κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων στρατηγῶν ὀκτώ ὄντων.
- Τῶν δὲ Ἀθηναίων ἡ βουλή ἐτύγχανεν ἐν ἀκροπόλει καθημένη.

6. Στις παρακάτω προτάσεις να βρείτε τις μετοχές και να δηλώσετε αν είναι συνημμένες ή απόλυτες:

- Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες οὐκ ἐποιοῦντο μὲν φανεράν ὀργὴν τοῖς Ἀθηναίοις.
- Ἦδη δὲ αὐτοῦ ὄντος βιαίου ἤχθοντο οἱ τε ἄλλοι Ἕλληνες.
- Κρέοντος τοῦ Μενοικέως βασιλεύοντος οὐ μικρὰ συμφορὰ κατέσχε Θήβας.
- Ὁ δὲ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούσας παρεσκευάσατο πρὸς μάχην.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου

1. Ποιος νόμος ίσχυε στους Ηλείους για όποια έγγαμη γυναίκα διέβαινε τον Αλφειό κατά τον χρόνο τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων;

Δεν επιτρεπόταν στις γυναίκες να μπουν στο στάδιο κατά τη διάρκεια τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά ούτε και να διαβούν αυτές τις μέρες τον Αλφειό ποταμό. Για όποια γυναίκα τολμούσε να παραβεί αυτόν το νόμο προβλεπόταν βαρύτατη ποινή, αφού θα την έριχναν από απόκρημνο βουνό.

2. Ποιος νόμος ψηφίστηκε από τους ελλανοδίκες μετά από όσα συνέβησαν με την Καλλιπάτειρα;

Αφού η Καλλιπάτειρα αποκαλύφθηκε, αλλά δεν τιμωρήθηκε, οι ελλανοδίκες αποφάσισαν στο εξής οι γυμναστές να μπαίνουν στο στάδιο γυμνοί, ώστε καμία γυναίκα να μην προσπαθήσει ξανά να τους εξαπατήσει μεταμφιεσμένη. Έτσι, δε θα είχαν να αντιμετωπίσουν ξανά το ίδιο πρόβλημα στο μέλλον.

3. Έχετε υπόψη σας σύγχρονες μορφές κοινωνικών ή άλλων διακρίσεων εις βάρος των γυναικών στη χώρα μας ή στον υπόλοιπο κόσμο; Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι συμβάλλουν στην ύπαρξη και στη διατήρησή τους;

Ακόμη και μετά από μακροχρόνιους αγώνες για ισότητα των δύο φύλων οι διακρίσεις παραμένουν. Σε πολλές χώρες οι γυναίκες άργησαν να κατακτήσουν τα κοινωνικά και πολιτικά τους δικαιώματα, ενώ σε ορισμένες περιοχές τα στερούνται ακόμη. Για παράδειγμα το δικαίωμα ψήφου δόθηκε στις γυναίκες της Ελβετίας μόλις το 1971 και στην Ελλάδα το 1952. Οι παράγοντες που συμβάλλουν στη διατήρηση τέτοιων ανισοτήτων είναι κυρίως οικονομικοί ή κοινωνικοί. Οι κοινωνικές αντιλήψεις κάποιων λαών ευνοούν τη διατήρηση της κοινωνικής κατωτερότητας της γυναίκας. Άλλες φορές οι αιτίες των διακρίσεων μεταξύ των δύο φύλων βρίσκονται στην ίδια τη φύση ή στον κοινωνικό ρόλο, που η φύση ορίζει για κάθε φύλο. Έτσι για παράδειγμα τα δύο φύλα συμμετέχουν με διαφορετικό τρόπο στον πόλεμο. Τέτοιες διαφορές στους ρόλους είναι φυσικές και διατηρητέες, διότι εξίσωση των δύο φύλων δε σημαίνει εξομοίωση. Οι γυναίκες πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άντρες, όχι όμως και τους ίδιους ρόλους, αν αυτοί δεν ταιριάζουν στη φύση τους.